

13.3.2023

Rovaniemen kaupungin ympäristölautakunta
Mäntyvaarantie 2
96100 Rovaniemi

[kirjaamo\(at\)rovaniemi.fi](mailto:kirjaamo(at)rovaniemi.fi)

Lausuntopyyntö 8.2.2023

Juhani Oinas, maa-aineslupahakemus Ylitornion Rantalan sora-alueella tilalla Rantala RN:o 17:29, Raanujärven 1-luokan pohjavesialue, Ylitornio

Hakemus

Juhani Oinas hakee lupaa hiekan ja soran ottamiselle noin 0,05 hehtaarin kokoiselta alueelta Ylitornion Raanujärven kylässä sijaitsevalta tilalta Rantala RN:o 17:29, kiinteistötunnus 976-411-17-29. Lupaa haetaan 2 000 k-m³:n suuruiselle ottomäärälle viideksi (5) vuodeksi. Alueen aiempi maa-aineslupa on päättynyt 30.6.2022.

Hakemuksen mukaan kyse on vanhan ottoalueen maisemoinnista, jossa nykyisen ottoalueen reunoilta, avoimena olevaa ottamisrintettä loiventaen ja muotoillen, on otettavissa em. ottomäärän siten, että tämän n. 4 – 5 metriä korkean rinteän yläreuna siirtyy n. 5 metriä nykyistä kauemmas.

Hakemusta on täydennetty 1.3.2023 lisäselvityksellä ja kartalla, joiden mukaan ottosuunta on nykyisen alueen pohjalta itään päin, siten että itä- ja eteläpään rinteiden yläreuna siirtyy n. 5 metriä. Ottosyvyys on maksimissaan 5 metriä rinteessä. Täydennyksen mukaan kyseessä on maisemoiva otto itä- ja eteläosassa aluetta, jonka lopputuloksena on 1:3 rinnekaltevuus. Alueen länsipää ja pohjoisreuna on metsittyä ja loivennettua aluetta. Alueella pidetään lisäksi suojaetäisyys (10 metriä) naapurikiinteistöön ja pohjaveden pinta huomioidaan siten, että tulee alkuperäisen luvan mukainen 2 metrin vähimmäissuojakerros pohjavesipinnan ylle.

Hakemuksen mukaan toiminnassa otetaan huomioon aiemman luvan lupamääräys vähintään 2 metrin suojakerrospaksuudesta pohjavesipinnan yläpuolelle. Haettava lupa-alue on 1-luokan pohjavesialueella Raanujärvi 12976114 (vedenhankintaa varten tärkeä pohjavesialue). Länsi-Lapin maakuntakaavassa alue on arvokas harjualue. Alueella ei muuten ole suojelukohteita tai muinaismuistoja.

Pohjavesialue

Lapin ELY-keskus toteaa, että suunniteltu soranottamisalue sijoittuu Raanujärven (12976114) vedenhankintaa varten tärkeälle pohjavesialueelle (1-luokka). Ottamistoiminta on tarkoitus sijoittaa alueen eteläreunaan, pohjaveden varsinaiselle muodostumisalueelle. Pohjavesialueella sijaitsee Ylitornion kunnan käytössä oleva

vedenottamo. Vedenottamo sijaitsee n. 1,4 km etäisyydellä suunnitellusta ottoalueesta itään.

Raanujärven pohjavesialue käsittää luode-kaakkosuuntaisen syöttöharjun sekä siihen liittyvän laajan deltamuodostuman. Muodostuman länsirinne ja pääosa laesta ovat moreenin peittämiä. Länsirinteellä on lisäksi törmäterassi ja rantavalleja ja laella harjukumpuja. Valtaosa muodostuman aineksesta on eri karkeusasteista hiekkaa. Pohjaveden muodostumisen kannalta laaja, selännemäinen harjulaajentuma on erittäin edullinen. Alueelta ei ole tavattu kalliopaljastumia. Reuna-alueet rajoittuvat pohjoispuolella moreenialueisiin ja eteläpuolella moreeni- ja suoalueisiin. Pohjavesialueella sijaitsee Ylitornion kunnan vesihuoltolaitoksen vedenottamo (Raanujärvi). Vedenottamalla on lupa ottaa vettä 600 m³/d.

Harjensuojeluohjelman alue

Suunniteltu ottamistoiminta sijoittuu valtakunnalliseen harjensuojeluohjelmaan kuuluvan Säikkäränrovien (HSO120159) etelärajan lähelle. Säikkäränrovien muodostuma on koillisin osa Kantomaanpää-Raanujärven moreenipeitteisessä reunamuodostumassa. Alue käsittää laajahkon deltamuodostuman sekä siihen liittyvän syöttöharjun muodostaman, harjusaaren ja harjuniemen. Kyseessä on Raanujärven vesimaisemaan ja osaksi tiemaisemaan liittyvä harjualue, joka erottuu selvästi ympäristöstään. Harjualue on geologisesti, maisemallisesti ja porotalouden kannalta merkittävä. Sillä on myös merkittäviä luonnon kauneusarvoja sekä merkittäviä erikoisia luonnonesiintymiä. Konttalahden itäisivulla, harjun alarinteellä, on nauhamaisen taloryhmittymän ja rantapeltojen muodostama kaunis kulttuurimaisema. Alue on lisäksi virkistyskäytön kannalta jokseenkin merkittävä.

Sovellettava lainsäädäntö ja ohjeistus

Ympäristönsuojelulain pohjaveden pilaamiskielto (YSL 17 §) kieltää pohjaveden pilaamisen ja laadun vaarantamisen. Ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttava toiminta on mahdollisuuksien mukaan sijoitettava siten, ettei toiminnasta aiheudu pilaantumista tai sen vaaraa ja että pilaantumisesta voidaan ehkäistä.

Maa-ainelain 3 §:n mukaan aineksia ei saa ottaa niin, että siitä aiheutuu muun muassa tärkeän tai muun vedenhankintakäyttöön soveltuvan pohjavesialueen veden laadun tai antoisuuden vaarantamista, jollei siihen ole saatu vesilain mukaista lupaa.

Maa-ainesten ottamista koskevassa lupaharkinnassa ja lupaehtoissa otetaan huomioon myös maa-ainelain 3 §:n ympäristöperusteiset rajoitukset muun muassa kauniin maisemakuvan, luonnon merkittävien kauneusarvojen tai erikoisten luonnonesiintymien turmelemisesta taikka ne lain 3 §:ssä mainitut muut ehdot, joilla pyritään estämään huomattavat tai laajalle ulottuvat vahingolliset vaikutukset asutukselle tai ympäristölle.

Ympäristöministeriön oppaan *Maa-ainesten ottaminen – opas ainesten kestävään käyttöön* (Ympäristöministeriön julkaisuja, 2020:24) mukaan soran ottamisalueen sijoittuminen pohjavesialueelle edellyttää riittäviä suojakerrospaksuuksia pohjaveden pinnan yläpuolelle.

Edellytykset maa-ainesten otolle

Suunniteltu ottamistoiminta sijoittuu vedenhankintaa varten tärkeälle pohjavesialueelle ja valtakunnalliseen harjunsuojeluohjelmaan kuuluvan harjualueen rajan läheisyyteen. Suunniteltu soranottoiminta sijoittuisi varsinaisen pohjaveden muodostumisalueen eteläreunalle olemassa olevan ottoalueen yhteyteen. Suunniteltu ottoalue sijaitsee n. 1,4 kilometrin etäisyydellä pohjavesialueella sijaitsevasta vedenottamosta.

Lapin ELY-keskus toteaa, että hakemuksen perusteella ottotoimintaa ei ole tarkoitus tehdä harjunsuojeluohjelman alueella, vaan kyseessä on vanhan ottamisalueen yhteyteen sijoittuva maisemointitarkoituksessa tehtävä ottaminen ja haettu ottomäärä (2 000 k-m³) on vähäinen. ELY-keskus katsoo, että maa-ainesten oton lopettamiseen ja alueen jälkihoitoon tähtäävä toiminta voi olla mahdollista. Lisäksi ELY-keskus katsoo, että suunniteltu ottaminen tulee toteuttaa ympäristöön sopivalla tavalla, esimerkiksi luiskaamalla.

ELY-keskus katsoo, että sijoittamalla toiminta harjunsuojeluohjelma-alueen ulkopuolelle, avaamalla mahdollisimman vähän uutta harjualuetta ja maa-ainesten oton lopettamiseen tähtäävällä ottamistoiminnalla voitaisiin välttää maa-ainelain 3 §:n vastaisia vaikutuksia. ELY-keskus arvioi, että maa-ainesten ottaminen hakemuksen tarkoittamalla alueella voi olla mahdollista ilman, että siitä ennalta arvioiden aiheutuu ympäristölle maa-ainelain tai vesilain tarkoittamia haittoja. Lupaharkinnan yhteydessä on kuitenkin otettava huomioon seuraavat asiat:

Ottamistoiminta

Alueella toimittaessa tulee pitää huolta, että suunniteltua alinta ottotasoa ei aliteta ja, että korot on alueella merkitty huolellisesti ja ajantasaisesti. Mikäli pohjaveden pinnantason havaitaan tarkkailussa nousevan, tulee alinta ottamistasoa nostaa siten, että suojakerrospaksuus on yli 4 metriä. Ottamistoiminnan sijoittumisessa vedenhankintaa varten tärkeälle pohjavesialueelle, jossa on käytössä oleva vedenottamo, tulee ensisijaisesti huomioida vedenoton turvaaminen.

Toiminnassa tulee myös huolehtia siitä, ettei maaperään ja pohjaveteen pääse missään tilanteessa polttoainepäästöjä. Mahdolliset päästöt on välittömästi ilmoitettava valvontaviranomaiselle.

Jätteiden, ylijäämämassojen ym. sijoittaminen ottamisalueelle ei ole sallittua, eikä pohjavesialueelle tule varastoida muualta tuotua kiviainesta, kuten kalliomursketta. Pohjavesialueella ei myöskään tule säilyttää poltto- ja voiteluaineita, eikä koneita tule huoltaa tai tankata ottamisalueella. Alueella ei myöskään tule säilyttää työkoneita. ELY-keskus myös muistuttaa, että kaikkien jätevesien imeyttäminen maaperään on luokitellulla pohjavesialueella kielletty.

Tarkkailu

Hakemuksessa ei ole esitetty erikseen suunnitelmaa pohjaveden pinnankorkeuden tarkkailusta. Koska kyseessä oleva pohjavesialue on merkittävä vedenoton kannalta, ELY-keskus katsoo, että tarkkailua tulee tehdä pohjaveden pinnankorkeuden osalta

neljä kertaa vuodessa alueella sijaitsevasta pohjaveden havaintoputkesta. Pohjaveden pintojen tarkkailutulokset tulee toimittaa valvojalle ja Lapin ELY-keskukselle vuosittain sähköisesti.

Jälkihoito

ELY-keskus katsoo, että koska kyseessä on vedenhankintakäytössä oleva pohjavesialue ja toiminta tähtää ottamistoiminnan päättämiseen ja alueen jälkihoitamiseen, tulee jälkihoitotoimienpiteissä olla huolellinen ja ne tulee yksilöidä mahdollisessa maa-ainesluvassa.

ELY-keskus katsoo, että ottoalueen vaiheittainen maisemointi on tarpeellista kyseessä olevalla kohteella ja harjijensuojeluohjelma-alueen vuoksi maisemoinnissa tulee kiinnittää erityistä huomiota alueen sopeutumisessa ympäristöön. Lisäksi alue tulee metsittää ottotoiminnan päätyttyä alueelle ominaisilla puuntaimilla. Alueen jälkihoitotyöt ja maisemointi tulee tehdä luvan voimassaoloaikana.

Pohjaveden suojelun kannalta on tärkeää, että asianmukaisin jälkihoitotoimenpitein alueelle aikaansaadaan oton päätyttyä mahdollisimman nopeasti uusi maannoskerros. Pintamateriaalina tulee ensisijaisesti käyttää alueen alkuperäistä pintakerrosta. Alkuperäisen pintakerroksen kangashumus ja sen alapuolella oleva rikastumiskerros tulisi kuoria ja varastoida erikseen ottamisalueen reunoille ennen toiminnan aloittamista. Pintamaat tulee levittää alueelle takaisin alkuperäisessä järjestyksessä. Kasvillisuuden ja pohjaveden kannalta paras tulos saavutetaan, kun maan ylin orgaanista ainesta sisältävä humuskerros (kuntta) voidaan irrottaa ja levittää takaisin alueella laajoina mattoina. Pintamaiden varastointiaika tulisi olla mahdollisimman lyhyt, sillä pintakerroksen orgaaninen aines hajoaa nopeasti. Soveltuva varastointiaika on korkeintaan 2-3 vuotta. Vaiheistamalla ottaminen ja jälkihoito saavutetaan paras lopputulos.

Mikäli pintamateriaalia tuodaan alueelle ulkopuolelta, on siihen aina oltava lupaviranomaisen hyväksyntä, ja pintamateriaalina tulee käyttää ainoastaan puhtaita maa-aineksia, joista ei kulkeudu haitallisia aineita pohjaveteen. Toiminnanharjoittajan tulee pyydettyäessä pystyä esittämään aineksen alkuperä.

Jälkihoitoa toteutettaessa tulee huolehtia siitä, ettei pohjavesialueella levitettävä pintamateriaali ole liian hienorakeista. Hienorakeinen maalaji vähentää pohjaveden muodostumista ja soveltuu huonosti kasvillisuuden kasvualustaksi. Myöskään karike ja kuorike eivät sovellu pohjavesialueella käytettäväksi.

Lupa-ajan päätyttyä ottamisalueella ei tule olla maa-ainesvarastokasoja lainkaan, sillä ne estävät jälkihoidon toteuttamisen. Tiivistyneet tienpohjat ja varastokasojen pohjat tulee möyhiä ja pehmentää toiminnan loputtua, sillä tiivis maaperä läpäisee vettä huonosti ja vähentää siten muodostuvan pohjaveden määrää.

Lapin ELY-keskus suosittelee, että maisemoinnissa ja jälkihoitotöiden suunnittelussa käytetään päivitettyä maa-ainesopasta (*Maa-ainesten ottaminen – opas ainesten kestävään käyttöön*, Ympäristöministeriön julkaisuja, 2020:24).

Johtopäätökset

Lähtökohtaisesti maa-ainesten ottamistoimintaa ei tulisi sijoittaa pohjavesialueen avaamattomiin osiin. Koska suunniteltu toiminta sijoittuu pohjavesialueen reunaosaan vanhan ottoalueen yhteyteen, eikä ottotoimia ole suunniteltu harjajensuojeluohjelma-alueelle, Lapin ELY-keskus katsoo, että maisemointiin ja jälkihoitoon tähtäävä pienimuotoinen ottaminen voi suunnitellulla alueella olla mahdollista.

Lapin ELY-keskus katsoo, että maa-ainesten ottamista suunnitellulta alueelta voi olla mahdollista toteuttaa niin, että siitä ei aiheudu maa-ainelain 3 §:n vastaisia vaikutuksia, mikäli lupaharkinnassa huomioidaan edellä esitetyt asiat.

Lapin ELY-keskus katsoo, että Raanujärven pohjavesialueella tulee jatkossa pyrkiä siihen, ettei uusia ottoalueita avata alueen luonnontilaisiin osiin. Olemassa olevilla ottoalueilla tulee pyrkiä soranoton lopettamiseen ja alueiden jälkihoitamiseen.

Lapin ELY-keskus muistuttaa, että luokitellulla pohjavesialueella toimittaessa tulee kaikessa toiminnassa noudattaa erityistä varovaisuutta ja huolellisuutta. ELY-keskus myös muistuttaa, että vaikka etukäteen arvioiden pinta- tai pohjavesiin kohdistuvia haittoja ei tulisikaan, on toiminnanharjoittaja vesilain mukaisessa vastuussa mahdollisista vesiin kohdistuvista haitoista ja siten velvollinen muun muassa tarvittaviin korjaus- ja korvaustoimenpiteisiin.

Ottamistoiminnan loputtua on pidettävä lopputarkastus. Luvan haltijan on tehtävä maa-ainelain 23 a §:n 1 momentissa tarkoitetun otetun aineksen määrää ja laatua koskeva ilmoitus lupaviranomaiselle vuosittain viimeistään tammikuun 31. päivänä.

Päätökset asiassa pyydetään lähettämään tiedoksi Lapin ELY-keskukselle (MAL 19 §). Lupapäätökseen tulisi merkitä luvan viimeinen voimassaolopäivä. Lupapäätös maa-ainesten ottamisesta tulee viedä myös maa-ainesten ottamisen tietojärjestelmään (NOTTO) Suomi.fi palvelusta löytyvällä sähköisellä ilmoituslomakkeella.

Asiakirjan hyväksyminen

Tämä asiakirja on hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt ylitarkastaja Pia Lindholm ja ratkaissut yksikön päällikkö Leena Ruokanen.

Tämä asiakirja LAPELY/865/2023 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument LAPELY/865/2023 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Ruokanen Leena 13.03.2023 11:45

Esittelijä Lindholm Pia 13.03.2023 11:39